

ПЕЧЕРАСА Вөрмезыг

Лездын—ВКП(б) Мылдіса Рајком да РК

№ 2-3 1937 во доньс
(361-362) Январ 10-д лун 10 ур

СОВЕТСКОЈ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЈ РЕСПУБЛИКАЈАС СОЮЗСА СОВЕТЈАС ЧРЕЗВЫЧАЙНОЈ VIII-д СЪЕЗДЛОН ПОСТАНОВЛЕНЬЕ

Советској Социалистическој Республикајас Союздыс Конституція (Основној закон) вынөдөм јылыс

Светској Социалистическој Республикајас Союзса Советјаслн Чрезвычайној VIII-д Съезд постановляйтө:

Светској Социалистическој Республикајас Союзса Конституциялыс (Основной закон) проект, съезд вывса Редакционной Комиссиян четим редакцијан,—вынобды.

Съездлон президентум

Москва, Кремль. 1936 вога декабр 5-д лун.

С о в е т с к о ј С о ц и а л и с т и ч е с к о ј Р е с п у б л и к а ј а с С о ј у з л о н К О Н С Т И Т У Ц И Ј А (О с н о в н о ј з а к о н)

I-ој ГЛАВА

Обшгественној устројсво

1-ој статья. Советској Социалистическој Республикајаслөн Союз ем рабочјјаслөн да крестаналөн социалистическој государство.

2-д статья. СССР-лөн политическој подулус—ужалыс јөз депутатјаслөн Советјас, кодјас быдмысны да јонмысны помещиқјаслыс да капиталистјаслыс влаетсө путкылтөмла да пролетариат фидтатура шөдөдөмла.

3-д статья. СССР-ын став власт карса да сиктса ужалыс јөз кын ужалыс јөз депутатјас Советјас пыр.

4-д статья. СССР-лөн экономическој подулус—овмөслөн социалистическој система і производство орудіејас да средствојас вылө социалистическој собственност, кодјас утвердичисны овмөслыс капиталистическој системасө бырөдөмла, производство орудіејас да средствојас вылө частној собственност отменитөмла да мортөс мортөн эксплуатірујтөм бырөдөмла.

5-д статья. СССР-ын социалистическој собственност ем либө государственној собственност формаа (став јөзлөн достояније), либө кооперативно-колхозној собственност формаа (торја колхозјаслөн собственност, кооперативној отувтчөмјаслөн собственност).

6-д статья. Му, сылөн пышкөсыс, ваяс, вөрјас, заводјас, фабриқјас, шахтајас, рудникјас, көрттүј, вавыв да сынөдвыв транспорт, банкјас, связлөн средствојас, государствон котыртөм візму овмөссагырыс предпріјатіејас (совхозјас, машинно-тракторној станцијас да с. в.), а сизжө коммунальној предпріјатіејас, карјасын да промышленној пунктјасын основној жилищној фонд ем государственној собственност, мөдногөн-кө став јөзлөн достояније.

7-д статья. Колхозјасын да кооперативној организацијасын общественној предпріјатіејас најө ловја да мјортвөј, инвентарөн, колхозјасөн да кооперативној организацијасөн вөчан прөдукцијасыс, кызі і налөн общественној стрөјбајасыс ем колхозјаслөн да кооперативној организацијаслөн общественној, социалистическој собственност.

Быд колхозној дворлөн основној доход кынқи, коді воө общественној колхозној овмөсыс, ем ас ползутчөмын усадба бердса неыжыд му участок да усадба бердса участок вылын аслас собственностын подсобној овмөс, олан керка, продуктивној скөт, курөг-пөтка да візму ужалан посні инвентар—візму ужалан артел устав серті.

8-д статья. Колхозјасөн занимајтан му закрепляјтчө на сајө донбосттөг да сроктөг ползутчөм вылө, мөдногөн-кө век кеждө,

9-д статья. Овмөслөн социалистическој системакөд өтщөш, коді ем СССР овмөсын ыжыдалыс форма, законөн лезсө өтка крестаналөн да кустарјаслөн посні частној овмөс, коді подулассө ас уж вылын да коді оз лез јөзлыс уж эксплуатірујтөм.

10-д статья. Гражданалөн личној собственност правоыс најө трудовөј доходјас да чөжөмторјас вылө, олан керка вылө да подсобној гортса овмөс вылө, гортгөгөрсө ембурјас вылө, личнө ас вылө виқан да удобство көлујјас вылө, сизжө кызі гражданалөн личној собственност наследујтөм вылө правоыс—дөжөритсөны законөн.

11-д статья. СССР-лөн хозяйственној овмөс урчтсө да вескөдлысө государственној народно-хозяйственној планөн общественној озырлун содтөм могыс, ужалыс јөзлыс материальној да культурној уровенсө пыр өтарө кыпөдөм могыс, СССР-лыс независимостсө крепитөм да сылыс обороноспособностсө јонмөдөм могыс.

12-д статья. СССР-ын уж—обязанност да чөста мог ужавны вермыс быд гражданлөн ташөм принцип серті: „коді оз ужав, сизө оз сој“.

СССР-ын пөртсө олөмө социализмлөн принцип: „быдөнсан сы способност серті, быдөнлы—сы уж серті“.

II-д ГЛАВА

Государственној устројство

13-д статья. Советској Социалистическој Республикајаслөн Союз ем сојузној государство, кодөс лөсөдөма асвөлаөн отувтчан подув вылын өткод правоа Советској Социалистическој Республикајасыс:

- Росіјској Советској Федеративној Социалистическој Республикаыс,
- Украинској Советској Социалистическој Республикаыс,
- Белорусској Советској Социалистическој Республикаыс,
- Азербайджанској Советској Социалистическој Республикаыс,
- Грузинској Советској Социалистическој Республикаыс,
- Армянској Советској Социалистическој Республикаыс,
- Туркменској Советској Социалистическој Республикаыс,
- Узбекској Советској Социалистическој Республикаыс,
- Таджикској Советској Социалистическој Республикаыс,

Казахској Советској Социалистическој Республикаыс.

Киргизској Советској Социалистическој Республикаыс.

14-д статья. Советској Социалистическој Республикајас Союз ведаетөмө пырөны аслас высшөј власт органјас да государственној управленіе органјас пыр:

- а) международној волеысөмјасын Союзөс представителствуйтөм, мукөд государствојаскөд договорјас вөчалөм да вынөдөм;
- б) война да мир вөпросјас;
- в) СССР составө вылө республикајасөс примитөм;
- г) СССР-лыс Конституцијасө олөмө пөртөм бөрсө контролірујтөм да сојузној республикајас Конституцијасыс СССР Конституцијакөд лөсалөмсө обеспечитөм;
- д) сојузној республикајас костын границајасыс вежөмјассө вынөдөм;
- е) выл котыртөм крајјас да областјас, а сизжө выл автономној республикајас сојузној республикајас составын вынөдөм;
- ж) СССР-өс дорјөм котыртөм да СССР-са став вооружонној вынјасөн вескөдлөм;
- з) государственној монополија подув вылын мукөд государствојаскөд торгуйтөм;
- и) государственној безопасност охранајтөм;
- к) СССР-лыс народно-хозяйственној планјас лөсөдөм;
- л) СССР-лыс јединөј государственној бјуджет, а сизжө вотјас да доходјас вынөдөм, кодјас воөны сојузној, республиканској да меставывса бјуджетјас артмөдөм вылө;
- м) общесөсојузној төдчанлуна—банкјасөн, промышленној да візму овмөсса учрежденијејасөн да предпріјатіејасөн, а сизжө торгөвөј предпріјатіејасөн вескөдлөм;
- н) транспортөн да связін вескөдлөм;
- о) денежној да кредитној системаөн вескөдлөм;
- п) государственној страхованије котыртөм;
- р) зајөмјас заключајтөм да предоставлајтөм;
- с) муөн, а сизжө мупышкөсса озырлунјасөн, вөрјасөн да ваясөн ползутчөмлыс подувјас лөсөдөм;
- т) велөдөмын да зонвизалун кутөмын подувјас лөсөдөм;
- у) народно-хозяйственној учотлыс өтсикаса система котыртөм;
- ф) уж јылыс законодателство подувјас лөсөдөм;
- х) судтечасног да суднуөдөм јылыс законодателство; уголовној да гражданској кодексјас;

Советскöй Социалистическöй Республикаяс Союзлөн КОНСТИТУЦІЯ (Основнöй закон)

ц) союзнöй гражданство жылыс законяс; иностранецяс правояс жылыс законяс;

ч) амнистія жылыс общесоюзнöй актяс лезöм.

15-öд СТАФФА. Союзнöй республикаяслөн суверенитет ограничтöма сöмын СССР Конституція 14-öд статтян индöм пределясн. Тажö пределяс саяс быд Союзнöй республика нудö государственнöй власт самостоятельнöя; СССР вичö союзнöй республикаяслыс сувереннöй правояссö.

16-öд СТАФФА. Быд Союзнöй республикалөн ем аслас Конституція, код арталö республикалыс аслыспöдсуняссö да лöсöдöма СССР Конституціякод тыр-выжö лöсаланан.

17-öд СТАФФА. Быд Союзнöй республикалыс сохранятчö право СССР-ыс асвöлаөн петöм вылö.

18-öд СТАФФА. Союзнöй республикаяслөн территорияыс оз вермы лонь вежöма најö сöгластöг.

19-öд СТАФФА. СССР-са законяс öткода вынаöс союзнöй став республикаяс территория вылын.

20-öд СТАФФА. Союзнöй республикалөн-кö законыс оз лöсав Ставсоюзса законкод, сек действующö обществоннöй закон.

21-öд СТАФФА. СССР-са граждана-яслы лöсöдсö jedнöй союзнöй гражданство.

Союзнöй республикаса быд гражданын ем СССР-са гражданин.

22-öд СТАФФА. Росöйскöй Советскöй Федеративнöй Социалистическöй Республика состоитö: Азово-Черноморскöй, дальне-Восточнöй, Западно-Сибирскöй, Красноярскöй, Северо-Кавказскöй крайясы; Воронежскöй, Восточно-Сибирскöй, Горьковскöй, Западно, Ивановскöй, Калининскöй, Кировскöй, Кузбывшевскöй, Курскöй, Ленинградскöй, Московскöй, Омскöй, Оренбургскöй, Саратовскöй, Свердловскöй, Севернöй, Сталинградскöй, Челябинскöй, Ярославскöй областясы; Татарскöй, Башкирскöй, дагестанскöй, Бурят-Монгольскöй, Кабардино-Балкарскöй, Калмыцкöй, Карельскöй Коми, Крымскöй, Маријскöй, Мордовскöй, Немецев Поволжья, Северо-Осетинскöй, Удмуртскöй, Чечено-Ингушскöй, Чувашскöй, Якутскöй автономнöй советскöй социалистическöй республикаясы; Адыгейскöй, Еврейскöй, Карачаевскöй, Ойротскöй, Хакасскöй, Черкесскöй автономнöй областясы.

23-öд СТАФФА. Украинскöй Советскöй Социалистическöй Республика состоитö: Винницкöй, Днепропетровскöй, донецкöй, Кі-јевскöй, Одесскöй, Харьковскöй, Черниговскöй областясы да Молдавскöй Автономнöй Советскöй Социалистическöй Республиказыс.

24-öд СТАФФА. Азербайджанскöй Советскöй Социалистическöй Республикаын состоитöны Нахичеванскöй Автономнöй Советскöй Социалистическöй Республика да Нагорно-Карабахскöй автономнöй област.

25-öд СТАФФА. Грузинскöй Советскöй Социалистическöй Республикаын состоитöны: Абхазскöй АССР; Аджарскöй АССР, Југо-Осетинскöй автономнöй област.

26-öд СТАФФА. Узбекскöй Советскöй Социалистическöй Республикаын состоитöны Кара-Калпакскöй АССР.

27-öд СТАФФА. Таджикскöй Советскöй Социалистическöй Республикаын состоитö Горно-Бадахшанскöй автономнöй област.

28-öд СТАФФА. Казахскöй Советскöй Социалистическöй Республика состоитö: Актубинскöй, Алма-Атинскöй, Восточно-Казахстанскöй, Западно-Казахстанскöй, Карагандинскöй, Кустанајскöй, Северо-Казахстанскöй, Јужно-Казахстанскöй областясы.

29-öд СТАФФА. Армјанскöй ССР, Белорусекöй ССР, Туркменскöй ССР да Киргизскöй ССР составын абудö автономнöй республикаяс, ег-жö 1 крайяс да областяс.

III-öд ГЛАВА Советскöй Социалистическöй Республикаяс Союзса государственнöй властлөн высшöй органяс

30-öд СТАФФА. СССР-са государственнöй властлөн высшöй органыс ем СССР-са Верховнöй Совет.

31-öд СТАФФА. СССР-са Верховнöй Совет пöртö олöмö став праваяссö, код-яссöс сетöма Советскöй Социалистическöй Республикаяс Союзан Конституція 14-д стаття серви, мыещ најö, Конституція серви, оз пырны СССР-са Верховнöй Советлы подотчотнöй СССР-са органяс компетенціяс: СССР-са Верховнöй Совет Президиумал, СССР-са Народнöй Комиссаряс Советал да СССР-са Народнöй Комиссариатясы.

32-nd СТАФФА. СССР-ын законодательнöй власт нудсö сöмын СССР-са Верховнöй Советөн.

33-öд СТАФФА. СССР-са Верховнöй Совет состоитö кык палатал: Союзса Советыс да Националностяс Советыс.

34-öд СТАФФА. Союзса Совет бөр-яссö СССР-са гражданаөн бөр-ясан округасын тащöм норма серви: 300 сурс олмыс вылö öтö депутат.

35-öд СТАФФА. Националностяслөн Совет бөр-яссö СССР-са гражданаөн союзнöй да автономнöй республикаасын, автономнöй областясын да националнöй округасын тащöм норма серти: кыч-вит депутат быд союзнöй республикаан, дас-тö депутат быд автономнöй республикаан, вит депутат быд автономнöй област-сан да öтö депутат быд националнöй округан.

36-d СТАФФА. СССР-са Верховнöй Совет бөр-яссö ном вöса срок кежлö.

37-d СТАФФА. СССР-са Верховнöй Советлөн кыкнан палаталыс: Союзса Совет да Националностясса Совет öткод правоасö.

38-d СТАФФА. Союзса Совет да Националностяса Совет возмöстчöны öткода законяс лöсöдöмын.

39-d СТАФФА. Закон лыдфысö вын-сöдöмөн, примитöма-кö öтjöс СССР-са Верховнöй Совет кыкнан палатанас, кык-нанас прöстöй большинствöн,

40-d СТАФФА. СССР-са Верховнöй Советөн примитöм законяс јöздсöны Союзнöй республикаясса кычяс вылын СССР Верховнöй Совет Президиумса председател да секретар кырымалöмөн.

41-d СТАФФА. Союзса Советлөн да Националностяса Советлөн сессийасыс за-вöсйтсöны да помадöны öтö кадö.

42-d СТАФФА. Союзса Совет бөр-јö Союзса Советö председателöс да сылы кык вежысöс.

43-d СТАФФА. Националностяса Совет бөр-јö Националностяса Советö председателöс да сылы кык вежысöс.

44-d СТАФФА. Союзса Советлөн да

Националностят Советлөн председател-ясскöдлөнны соответствующиöй палатяс заседанијеясөн да нудöны намыс пышкөсса ужаланногсö.

45-d СТАФФА. СССР Верховнöй Советса кыкнан палаталыс отувја заседаниејяссö öчередөн нудöны Союзса Советлөн да Националностяса Советлөн председателяс.

46-d СТАФФА. СССР-са Верховнöй Советлөн сессийасыс чуокртöны СССР Верховнöй Совет председидумөн вонас кыкыс.

Внеочереднöй сессийасыс СССР-са Верховнöй Совет Президиум чуокртö ас-лас колдм серви лбö союзнöй республикаяс пышкыс öтö республикаөн требуйтöм серви.

47-d СТАФФА. Союзса Совет да Националностяса Совет кастын оз-кө ло öтö кыч-вöм, вопросыс сетö парлветнöй подувяс вылын лöсöдöм сöгласительнöй комиссийалы решитöм вылö. Сöгласительнöй комиссийасыс-кө оз во öтсöгласа шуöмө лбö сылөн-кө шуöмыс оз могмөд палатяс пышкыс öтисö, вопросыс мөдпөв вöдлавсö палатясас. Кык палаталыслөн-кө öтсöгласа решениеыс оз ло, СССР-са Верховнöй Советлөн Президиум распускajtö СССР-ыс Верховнöй Советöс да назначjtö выль бөр-яссöмяс.

48-d СТАФФА. СССР-са Верховнöй Совет кыкнан палатасыс отувја заседаниеје вылас бөр-јö СССР-са Верховнöй Советыс Президиум тащöм составөн: СССР-са Верховнöй Совет Президиумса председателöс, сылы дас-тö вежысöс, Президиумса секретарöс да Президиумса 24 шленöс.

СССР-са Верховнöй Советлөн Президиум аслас став ужын подотчотнöй СССР-са Верховнöй Советалы.

49-d СТАФФА. СССР-са Верховнöй Советлөн Президиум:

а) чуокртö СССР-са Верховнöй Советыс сессийасыс;

б) сетö СССР-ын действующыс законяссö гөгөрвөдөм, лөзалö указяс;

в) СССР-са Конституція 47-d стаття серти распускajtö СССР-са Верховнöй Советöс да назначajtö выль бөр-яссöмяс;

г) нудö став јöзлыс јуасöм (референдум) аслас возмöстчöм серви лбö союзнöй республикаяс пышкыс öтöн требуйтöм серти;

д) отменаjtö СССР-са Народнöй Комиссаряс Советалыс да союзнöй республикаясса Народнöй Комиссаряс Советасыс шуöмјяссö да распоражениејяссö, оз-кө најö лöсавны законкод;

е) СССР-са Верховнöй Совет сессийасыс кастын мөздö должностыс да назначajtö СССР-са торја Народнöй Комиссаряссö СССР-са Народнöй Комиссаряса Советса председател индöм серти да бөр-вылас сувтöдö СССР-са Верховнöй Советлы вынөдöм вылö;

ж) награждаjtö СССР-са ордениясөн да сөталö СССР-са почетнöй званіјяс;

з) олөмө пöртö помөлованије право;

и) назначajtö да вежлалö СССР-са вооружоннöй вынјасыс высшöй командованијесö;

к) СССР-са Верховнöй Совет сессийасыс кастын јöздö война состојаније, кор СССР вылö ускöдчасны войнадн, лбö агрессивныс мөд-мөдöс дорјöм кула международнöй договорнöй кöсјысöмјяс олд-мө пöртны колан случајяс дырји.

Советској Социалистическој Республикајас Сојузлон КОНСТИТУЦИЈА (Основној закон)

л) јавити общијо да частичној мобилизација;

м) ратифицирујтв международној договорјас;

н) назначатво да бдр корало СССР-са полномочној представителјасе иностранијо государтвојасме;

о) примитало верителној да отзивној грамотјас сы дорд аккредитутом иностранијо государтвојасса дипломатическој представителјасле.

50-д СТАТВА. Сојуза Совет да Националноутијас Совет бдрјом мандатној комиссијас, кодјас прверајтоны кыкниа палатаса депутатјаслео полномочијасе.

Палатаса мандатној комиссија представитом серви решајтоны либо признајтны полномочијасе, либо кавоирутны, бдрјомсе торја депутатјаслео.

51-д СТАТВА. СССР-са Верховној Совет назначатво, кор сјо лмдво коланиа, лубдво вопрос куза следственној да ревизионној комиссијас.

Став учрежденіејас да должностној јбз обязанво портны олмво тая комиссијасмео требовајіејасе да сетны налы колана материалјас да документјас.

52-д СТАТВА. СССР-са Верховној Советлон депутат оз вермы лонны кыкма судебној кыкутомо либо арестутма СССР-са Верховној Совет согластог, а кадколастас, кор оз мун СССР-са Верховној Советлон сесија, — СССР-са Верховној Советса Президиум согластог.

53-д СТАТВА. Полномочијеас помаом бдрми либо СССР-са Верховној Совете сроком војдр распуститом бдрми СССР-са Верховној Советса Президиум кутво асмы полномочијеасе сетчда, кычда вымы бдрјом СССР-са Верховној Совет оз лдод СССР-са Верховној Советлыо вы Президиум.

54-д СТАТВА. Полномочијеас помаом бдрми либо СССР-са Верховној Совете сроком војдр распузитом бдрји СССР-са Верховној Советлон Президиум назначатво вы бдрјомјас полномочијеас помадан либо СССР-са Верховној Совете распузитан луоаы кык толыоа сроком не соронжык.

55-д СТАТВА. Вымы бдрјом СССР-са Верховној Совете чукортво СССР-са Верховној Совет важ составса Президиумсы бдрјом бдрас томы мывво не соронжык.

56-д СТАТВА. СССР-са Верховној Совет кыкниа палатаса отувја заеданіе выде лдод СССР-са правителство — СССР-са Народној Комиссарјасле Совет.

IV-Од ГЛАВА

Сојузној Республикајасса государственной властлон высшой органјас

57-д СТАТВА. Сојузној республикаса государтвенној властлон высшой органсы ем Сојузној республикаса Верховној Совет.

58-од СТАТВА. Сојузној республикаса Верховној Совет бдрјоме республикаса гражданајасни иол воа срок кежло.

Представителство нормајас лдодобны сојузној республикајасса Конституцијасни.

59-од СТАТВА. Сојузној республикаса Верховној Совет ем ак бти законодателној орган республикаслони.

60-од СТАТВА. Сојузној республикаса Верховној Совет:

а) примит республикалыо Конституција да вбчалб сетчб вежлаломјас СССР-са Конституција 16-од статта серти;

б) вынбдб сјо составо пырво автономној республикајаслыо Конституцијасе да урчитало најо террриторіјаслыо границајасе;

в) вынбдб республикалыо народно-хозяйственној план да бджет;

г) ползутво Сојузној республикаса судебној органјасни мыждом гражданајаслы амнистіја да помилваніе правбни.

61-од СТАТВА. Сојузној республикаса Верховној Совет бдрјо Сојузној республикаса Верховној Советлыо Президиум тачдом составдн: Сојузној республикаса Верховној Совет Президиумса председателбс, сылы вежыеасе, Президиумса секретарбс да Сојузној республикаса Верховној Совет Президиумса шленјасе.

Сојузној республикаса Верховној Совет Президиумлон полномочијеасыс урчитбны Сојузној республикаса Конституцијасни.

62-од СТАТВА. Заседаніејас нуодом выло Сојузној республикаса Верховној Совет бдрјо асмы председателбс да сылы вежыеасе.

63-од СТАТВА. Сојузној республикаса Верховној Совет лдодб Сојузној республикалыо Правителство — Сојузној республикаса Народној Комиссарјаслыо Совет.

Заготовка куза Комитетса председател;

Искусство делдас куза Комитетса председател;

Высшой школа делдас куза Комитетса председател.

71-од СТАТВА. СССР-са правителство либо СССР-са Народној Комиссар, кодјаслы вбчма јуалом СССР-са Верховној Советса депутатон, обязанво кужим лунја сроком не соронжык сетны кыкво либо гижомон вчакык соответствујущој палатасын.

72-од СТАТВА. СССР-са Народној Комиссарјас вескодбны СССР компетенцијад пырво государтвенној управленіе јукбнјасын.

73-од СТАТВА. СССР-са Народној Комиссарјас соответствујущој Народној Комиссарјатјас компетенција пределјасын, действующој законјас подув вылын, а сј-жд СССР-са Народној Комиссарјас Советлон постановленіејас да распораженіејас подув вылын да најос олмво портом могыс делалбны приказјас да инструкцијас да прверајтоны најос олмво портомсе.

74-од СТАТВА. СССР-са Народној Комиссарјатјас емво либо общесојузнојас либо сојузно-республиканскојас.

75-од СТАТВА. Общесојузној Народној Комиссарјатјас вескодбны налы поручитом государтвенној управленіе отраслон СССР-са став террриторіја вылын либо вескыда асныс либо набы назначитом органјас пыр.

76-од СТАТВА. Сојузно-республиканској Народној Комиссарјатјас вескодбны налы поручитом государтвенној управленіе отраслон, кыкы правило, сојузној республикајасса откод нма Народној Комиссарјатјас пыр да непосредственноја вескодбны сомын урчитом мында предпријатіејасон СССР-са Верховној Совет Президиумон вынбдб список серти.

77-од СТАТВА. Общесојузној Народној Комиссарјатјасон лдбны тачдом Народној Комиссарјатјас:

Оборона куза;

Иностранној делдас куза;

Мукдб государтвојаскод торгутом куза;

Тујас куза;

Свјаз куза;

Вавыв транспорт куза;

Сбкыд промышленност куза;

Оборонној промышленност куза;

78-од СТАТВА. Сојузно-республиканској Народној Комиссарјатјасон лдбны тачдом Народној Комиссарјатјас:

Пишкбсвој промышленност куза;

Коккы промышленност куза;

Вбр промышленност куза;

Вичму ужалом куза;

Верновой да животноводческој вовхозјас куза;

Финанјас куза;

Пышкбса торгутом куза;

Пышкбса делдас куза;

Јустиција куза;

V-Од ГЛАВА

Советској Социалистическој Республикајас Сојузлон государственной управленіе органјас

64-од СТАТВА. Советској Социалистическој Республикајас Сојуза государтвенној властлон высшой исполнителној да распоразителној органсы ем СССР-са Народној Комиссарјаслон Совет.

65-од СТАТВА. СССР-са Народној Комиссарјаслон Совет кыкутво СССР-са Верховној Совет воын да сылы подотчотной, а Верховној Совет сесијајас кстын — СССР-са Верховној Совет Президиум воын, кодлы подотчотной.

66-од СТАТВА. СССР-са Народној Комиссарјаслон Совет лезало постановленіејас да распораженіејас действующој законјас подув вылын да најос олмво портом могыс да прверајто најос олмво портомсе.

67-од СТАТВА. СССР-са Народној Комиссарјас Советлон постановленіејасыс да распораженіејасыс олмво быт портанабе СССР-са став террриторіја вылын.

68-од СТАТВА. СССР-са Народној Комиссарјаслон Совет:

а) отувтво да вескодбл ужсб СССР-са общесојузној да сојузно-республиканској Народној Комиссарјатјаслыс да сылы подведомственной мукдб хозяйственној да культурной учрежденіејаслыс;

б) примитало мерајас народно-хозяйственной план, государтвенној бджет олмво портом куза да кредитно-фенежној система јонмдбм куза;

в) примитало мерајас общественной, по-радок кутом куза, государтвоыле интересјасе дорјом да гражданалыо правојасе вичом куза;

г) нуодб общијо вескодблм иностранној государтвојаскод воысбмјасын;

д) урчитво гражданалыс быт воа контингентјасе, кодјас призывајтоны действителној военијо служба выло, вескодбл странаса вооружонној вынјас общијо строителствоин;

е) лдоддало, кор ковмас, СССР-са Народној Комиссарјас Совет бердын хозяйственной, культурной да оборонной стрбитчом куза специалној комитетјас да Главной Управленіејас.

69-од СТАТВА. СССР-са Народној Комиссарјас Советлон ем право управленіе да овмбса отраслјас куза, кодјас пырбны СССР компетенцијад, дубдбавны олмво портомыо Сојузној республикајасса Народној Комиссарјас Советјаслыс постановленіејасе да распораженіејасе да отменајтны СССР-са Народној Комиссарјаслыс приказјасе да инструкцијасе.

70-од СТАТВА. СССР-са Народној Комиссарјаслон Совет лдодб СССР-са Верховној Советон тачдом составдн:

СССР Народној Комиссарјас Советса председател;

СССР Народној Комиссарјас Советса председателбс вежыеас;

СССР Государтвенној планбвој комиссијаса председател;

Советској контрол Комиссијаса председател;

СССР-са Народној Комиссарјас;

79-од СТАТВА. Сојузној республикаса государтвенној властлон высшой исполнителној да распоразителној органсы ем Сојузној республикаса Народној Комиссарјаслон Совет.

80-од СТАТВА. Сојузној республикаса Народној Комиссарјаслон Совет кыкутво Сојузној республикаса Верховној Совет воын да сылы подотчотной, а Сојузној республикаса Верховној Совет сесијајас кстын — Сојузној республикаса Верховној Совет Президиум воын, кодлы подотчотной.

81-од СТАТВА. Сојузној республикаса Народној Комиссарјаслон Совет СССР-са да Сојузној республикаса действуютво законјас подув вылын, СССР-са Народној Комиссарјас Советлон постановленіејас да распораженіејас подув вылын да најос олмво портом могыс лезало, постановленіејас да распораженіејас да прверајто најос олмво портомсе.

82-од СТАТВА. Сојузној республикаса Народној Комиссарјас Советлон ем право дубдб-

СССР Народној Комиссарјас Советса председател;

СССР Государтвенној планбвој комиссијаса председател;

Советској контрол Комиссијаса председател;

СССР-са Народној Комиссарјас;

СССР Народној Комиссарјас Советса председателбс вежыеас;

СССР Государтвенној планбвој комиссијаса председател;

Советској контрол Комиссијаса председател;

СССР-са Народној Комиссарјас;

СССР Народној Комиссарјас Советса председателбс вежыеас;

СССР Государтвенној планбвој комиссијаса председател;

Советској контрол Комиссијаса председател;

СССР-са Народној Комиссарјас;

СССР Народној Комиссарјас Советса председателбс вежыеас;

СССР Государтвенној планбвој комиссијаса председател;

Советској контрол Комиссијаса председател;

СССР-са Народној Комиссарјас;

СССР Народној Комиссарјас Советса председателбс вежыеас;

СССР Государтвенној планбвој комиссијаса председател;

Советској контрол Комиссијаса председател;

СССР-са Народној Комиссарјас;

СССР Народној Комиссарјас Советса председателбс вежыеас;

СССР Государтвенној планбвој комиссијаса председател;

Советској контрол Комиссијаса председател;

СССР-са Народној Комиссарјас;

СССР Народној Комиссарјас Советса председателбс вежыеас;

СССР Государтвенној планбвој комиссијаса председател;

Советској контрол Комиссијаса председател;

СССР-са Народној Комиссарјас;

(Продолженіеыс 4-од лист бокны)

Советскої Соціалістическої Республікаїас Сојузлон КОНСТИТУЦІЯ (Основнőй закон)

ны олдым ыортомыс автономнőй республикаїасса Народнőй Комиссарїас Советїаслыс постановленїеїассо да распораженїеїассо да отменажтны шудїяссө да распораженїеїассо країясса, областїясса да автономнőй областїясса ужалыс јоз депутатїаслон Советїас исполнительнőй комитетїаслыс.

83-од СТАТБТА. Сојузнőй республикаїа Народнőй Комиссарїаслон Совет лоддыд Сојузнőй республикаїа Верховнőй Советон таїшым составон:

- Сојузнőй республикаїа Народнőй Комиссарїас Советса председател;
Председателды вежыс;
Государственнőй плановőй комиссиїаса председател;
Народнőй Комиссарїас:
Пшщевőй промышленност куза;
Кокнї промышленност куза;
Ворпромышленност куза;
Вїзму ужалом куза;
Верновőй да животноводческőй совхозїас куза;
Финансїас куза;
Пыщкбса торгуютом куза;
Пыщкбса делўїас куза;
Юстициїа куза;
Тонїзалун кутом куза;
Просвещенїе куза;
Местнőй промышленност куза;
Коммуналнőй овмыс куза;
Социалнőй обеспеченїе куза;
Заготовкаїас куза Комитетса уполномоченнőй;
Искусство делўїас куза Управленїеїаса начальнїк;

Обшчесојузнőй Народнőй Комиссарїатїасса уполномоченнőйїас.

84-од СТАТБТА. Сојузнőй республикаїа Народнőй Комиссарїас вескбблдын государственнőй управленїе отраслион, кодыс ыырнны Сојузнőй республикаїа компетенциїад.

85-од СТАТБТА. Сојузнőй республикаїа Народнőй Комиссарїас соответствуюшщőй Народнőй Комиссарїатїас компетенциїа пределїасын СССР-са да Сојузнőй республикаїа законїас, СССР-са Народнőй Комиссарїас Советлон да Сојузнőй республикаїалон постановленїеїас да распораженїеїас, СССР-са сојузно-республиканскőй Народнőй Комиссарїатїаслон приказїас да инструкциїаїас подув ылын да наїды олдым ыортом могыс ледын приказїас да инструкциїаїас.

86-д СТАТБТА. Сојузнőй республикаїа Народнőй Комиссарїатїас ембе сојузно-республиканскőйїас лды республиканскőйїас.

87-од СТАТБТА. Сојузно-республиканскőй Народнőй Комиссарїатїас вескбблдын налы ыоручїтём государственнőй управленїе отраслион, кыдї Сојузнőй республикаїа Народнőй Комиссарїас Советлы, сїдї СССР-са соответствуюшщőй сојузно-республиканскőй Народнőй Комиссарїатлы подчинажтдым.

88-од СТАТБТА. Республиканскőй Народнőй Комиссарїатїас вескбблдын налы поручїтём государственнőй управленїе отраслион, Сојузнőй республикаїа Народнőй Комиссарїас Советлы вескыда подчинажтдым.

VII-од ГЛАВА

Автономнőй Советскőй Социалїстическőй Республикаїассө государственнőй властлн высшőй органїас

89-д статба. Автономнőй Республикаїа государственнőй властлн высшőй органис ем АССР-са Верховнőй Совет.

90-д статба. Автономнőй республикаїа Верховнőй Совет ыорысө республикаїа гражданадн нол васа срок кешлб Автономнőй республикаїа Конституциїадн урчїтём представителство нормаїас сөртї.

91-д статба. Автономнőй республикаїа Верховнőй Совет ем қїк бы законодательнőй орган АССР-лн.

92-д статба. Быд Автономнőй республикаїа ем аслас Конституциїа, кодї арталб Автономнőй республикаїалыс адысплбдслнїассо да кодбс лдыбды Сојузнőй республикаїа Конституциїакбд тырвыд лдысаланадн.

93-д статба. Автономнőй республикаїа Верховнőй Совет ыорыд Автономнőй республикаїаса Верховнőй Советлыс Президїум да аслас Конституциїа сөртї лдыбды Автономнőй республикаїаса Народнőй Комиссарїалыс Совет.

VIII-од ГЛАВА

Государственнőй властлн местовывса органїас

94-д статба. Країясын, областїасын, автономнőй областїасын, округїасын, районїасын, карїасын, сїктїасын (станїаїасын деревняїасын, хуторїасын, кшшлакїасын, аулїасын) государственнőй власт органїасын—ужалыс јоз депутатїаслон Советїас.

95-д статба. Країясса, областїясса, автономнőй областїясса, округїясса, районїясса карїясса, сїктїясса (станїаїясса, деревняїясса, хуторїясса, кшшлакїясса, аулїясса) ужалыс јоз депутатїаслон Советїас ыорысөбдын країса, областса, автономнőй областса, округса, районса, карса, сїктса ужалыс јоздын кык васа срок кешлб.

96-д статба. Ужалыс јоз депутатїас Советїасө представительство нормаїас урчїтебды сојузнőй республикаїясса Конституциїаїасын.

97-д статба. Ужалыс јоз депутатїаслон Советїас вескбблдын налы подчинїтём управленїе органїас уждн, обеспечиважтдын государственнőй ыоракон ыорыртөм, законїас соблудажтөм да гражданаїаслыс правоїассо ыдыртөм, вескбблдын меставывса хозажтвеннőй да культурнőй строїтелствоїн, лдыбдын местнőй бужет.

98-д статба. Ужалыс јоз депутатїаслон Советїас примїталдын шудмїас да сеталдын распораженїеїас СССР-са да Сојузнőй республикаїа законїасон нады сетөм правоїас пределїасын.

99-д статба. Країясса, областїясса, автономнőй областїясса, округїясса, районїясса, карїясса да сїктїясса ужалыс јоз депутатїас Советїаслон исполнительнőй да распоражителнőй органїасыс ембе нады ыордым исполнительнőй комитетїас таїшым составон: председател, сїдс вежысїас, секретар да шленїас.

100-д статба. Иегмыре сїктїасын сїктса ужалыс јоз депутатїас Советїаслон исполнительнőй да распоражителнőй органыс, сојузнőй республикаїясса Конституциїаїас сөртї,— нады ыордым председател, сїдс вежыс да секретар.

101-д статба. Ужалыс јоз депутатїас Советїаслон исполнительнőй органїасыс вескыда подотчетнőйдыс кыдї нады ыордым ужалыс јоз депутатїас Советлы, сїдї ужалыс јоз депутатїас ылынжык судалыс Советса исполнительнőй органыс.

IX-од ГЛАВА

Суд да прокуратура

102-д СТАТБТА. СССР-ын правосудїе ыортод олдым СССР-са Верховнőй Суддын, сојузнőй республикаїясса Верховнőй Суддын, країясса да областїясса суддысө, автономнőй республикаїясса да автономнőй областїясса суддысө, округїясса суддысө, СССР-са Верховнőй Совет шудм ыөртї лдыбдым СССР-са специалнőй суддысө, народнőй суддысө.

103-д СТАТБТА. Став суддысми делўїяссө ыдылбдымыс шудбөд народнőй заөдателїас участвутдым, сөдөм случаїясым кыжї, кодїасөбс специалнő индым закондым.

104-д СТАТБТА. СССР-са Верховнőй Суд ем высшőй судейнőй орган. СССР-са Верховнőй Суд ылб пуктысөб СССР-са да Сојузнőй республикаїяссө став судейнőй органїас судейнőй уж ыорса ыдыбдым.

105-д СТАТБТА. СССР-са Верховнőй Суд да СССР-са специалнőй суддыс ыорысөбдын СССР-са Верховнőй Советон ыт васа срок кешлб.

106-д СТАТБТА. Сојузнőй республикаїясса Верховнőй Суддыс ыорысөбдын сојузнőй республикаїясса Верховнőй Советїасон ыт васа срок кешлб.

107-д СТАТБТА. Автономнőй республикаїясса Верховнőй Суддыс ыорысөбдын автономнőй республикаїясса Верховнőй Советїасон ыт васа срок кешлб.

108-д СТАТБТА. Країясса да областїясса суддыс, автономнőй областїясса суддыс, округїясса суддыс ыорысөбдын країясса, областїясса лдыб округїясса ужалыс јоз депутатїас Советїасон лдыб автономнőй областїяссө ужалыс јоз депутатїас Советїасон ыт васа срок кешлб.

109-д СТАТБТА. Народнőй суддыс ыорысөбдын районса гражданадым ыөббшщőй, вескыд да равнőй ыорысөбдын право подув ылын гуобы тдысөйтдым—куїм васа срок кешлб.

110-д СТАТБТА. Суд делўїас шудбөддын сојузнőй лдыб автономнőй республикаїаса лдыб автономнőй областса кыс ылымы, сїдї мортїаслы, кодїас өд тдымы тдысөб, делў материалїасон перөводжк ыыр тыр-

выд тдымдым обеспечтдым, а сїджд суд ылымы ас кыжїдыс ыступажтдым право обеспечтдым.

111-д СТАТБТА. СССР-са став суддысми делў ыдылбдымыс шудбөд ыөсөб, закондыкды абу урчїтөм таыс кемдымыс, мыжданады дордым ылб право обеспечтдым.

112-д статба. Суддыс өкөдөм ыөз заөйтды да подчинажтдын ыдым закондым.

113-д статба. Став Народнőй Комиссарїатїасон да ылыс подведомственнőй учреждениїеїасон, сїджд кыжї і торїа должностнőй мортїасон, а сїджд СССР-са гражданады законїас сдбч олдым ыордым ыорса ымышнőй назаор пуктысөб СССР-са Прокурор ылб.

114-д статба. СССР-са Прокурор назначажтөб СССР-са Верховнőй Советон ыталм нова срок кешлб.

115-д статба. Республикясса, країясса, областїясса прокурорїас, а сїджд автономнőй республикаїясса да автономнőй областїясса прокурорїас назначажтдын СССР-са Прокурордын ыт васа срок кешлб.

116-д статба. Округнőй, районнőй да карса прокурорїас назначажтөбдын сојузнőй Республикясса прокурорїасон СССР-са Прокурор ыныбдымдын ыт нова срок кешлб.

117-д статба. Прокуратура органїас ыортдын олдым асымыс уждыс некушдын места ылыс органїасон заөйтдыс, подчинажтдын ыдым СССР-са Прокурордын.

X-од ГЛАВА

Гражданадын основнőй правоїас да обязанностиїас

118-д статба. СССР-са гражданадын ем уж ылб право, ыдымогн-кө, гаранїированнőй уж полудитөм ылб право, на уж ылб да качество сөртї дом ымытдымдын.

Уж ылб право обеспечажтөб народнőй ымыс социалїстическőй котырдым, советскőй обществөсөа производителнőй ымыс ыыр ытарб сөддым, хозажтвеннőй крїсїаслыс позаналы ымытдын да ужтдымдым ымытдымдым.

119-д статба. СССР-са гражданады ем шөждөм ылб право.

Шөждөм ылб правөмыс обеспечиважтөб кыжымы рабочөїясым ужалыс ауисб өйчм часбд ыдыбдын, рабочөїясым да служажщөїясым уждын сокранїтөдым быд во отпускїас сөтөмдын, ужалысөбс ыдылбжажтөм ылб уна лыда санаторїяїас, шөждөм керкаїас, клубїас сөтөмдын.

120-д статба. СССР-са гражданады ем материалнőй обеспеченїе ылб право ыорысө дырїї, а сїджд ылоїтөм да удадын ыөрманалун ыортдым случаїяс дырїї.

Тейб правөмыс обеспечиважтөб рабочөїяссө да служажщөїяссө государство шөдт ылб социалнőй страхуетом ыон ыөбббддн, ужалыс јоздыс дом ыөббтөг медїцїаскөї отсөг сөтөмдын, ужалыс јоздыс полудитөм ылб уна лыда курортїас сөтөмдын.

121-д статба. СССР-са гражданадын ем образованїе ылб право.

Тажб правөмыс обеспечиважтөб всеобшщөї ыдылб ыдылб начальнőй велөбдымдын, дообөтїтг велөбдымдын, шөдї і высшөї образованїемя, высшөї школымы кыжымы велөбдысөбдыс государственнőй ыдылбїаїас оїсөмадын, школысымы ас кыс ылымы велөбдымдын, заводїясымы, совхозїясымы, машїно-тракторнөї станциїаїясымы да колхозїясымы ужалысөбдыс дом ыөббтөг производственнőй, технїческөї да аграномїческөї велөбдыс котырдымдын.

122-д статба. СССР-ын ыдылбдымы сөтөдын мужїнакөд өткөд правоїас кожажтвеннőй, государственнőй, культурнөї да общественно-полїтїческөї олөм став јукөнїасын.

Ыдылбдысөбдыс тажб правоїасө олдым ыортыяс позаналымыс обеспечиважтөб уж ылб, уждыс ымытдымдын ылб, шөждөм ылб, социалнőй страхованїе да образованїе ылб мужїнакөд өткөд правоїас сөтөдын, мзымыс да мгылымыс интересжөб государствон дөдөртөддн, ыдылбдымыс ыдылбдын уждын колдымдын отпускїас сөтөдын, уна лыда чөлөдөм керкаїасон, чөлөд јөвлїяссон да садїяссон.

123-д статба. Националнөт нї раса ылб ыдылбтөг СССР-са гражданадын хозажтвеннőй, государственнөї, культурнөї да общественно-полїтїческөї олөм став јукөнїасын өткөд право ем ыордымдын позтөм законды.

Көт кушөма сөкө мед сө ыды вескыда көт кышөддын, правоїас организитөд, лдыб, мдыарб, расбөж да националнөї прїнадлөжнөт сөртї гражданаїасымы вескыда лдыб кышөддын прїмушествоїас лдыбдым, сїджд кыжї расбөж да националнөї ісклучїтөлнөт, лдыб лдыла да көзөтөм ыдылбдыс ырыведудитөм—каражтөдын законды.

(Помсө ыдыд 5-од лыт брөмыс)

Съветскöй Соціалістическöй Республикајас Сојуздөн КОНСТИТУЦІЯ (Основнöй закон)

(П О М)

124-д статта. Граждана съветам свобода обеспеченнотом могъмо СССР-ын вичко торъждом государством да школа вичкомо. Религиозној култјас пубдан свобода да антирелигиозној пропаганда выла свобода принајтоб став граждани сайни.

125-д статта. Ужямо јаз интересјас берр да социалістическöй стрöй јонидом могъмо СССР-са гражданаљы айковн гарантірујтоб:

- а) кыв выла свобода,
- б) печат выла свобода,
- в) собраніејас да млыгјас выла свобода,
- г) вылаивса шестыјејас да демонстраціјас выла свобода.

Гражданајаслөн тајо правојасм обеспечивајтобнм ужямо јоны да најо организацијасм топографіјас, бумага запасјас, общественној аданијејас, улчјас, ољај средствојас да мужд матеріалној условіејас оетомн, кодјас колөнн тајојасо оломн портом выла.

126-д статта. Ужямо јаз интересјас берр да народној массјасм организационној самодетелносто да политическöй возмостомо кыпдом могъмо СССР-са гражданаљы обеспечивајтоб право котыртчыны общественној организацијас: професіоналној сојујас, кооперативној оувчомјас, томјо организацијас, спортној да оборонној организацијас, культурној, техническöй да научној общественној, а работној класс пөвсо да ужямо јаз мужд саојјас пөвсо јондыка возмостомо да сознательној граждана котыртчыны Стасојузса коммунистическöй (большевикјас) партијад, коді ем социалістическöй стрöјо јондом да кысдом вөсна тышн ужямо јаз омн возмуннот отрад да коді ем ужямо јаз став организацијаслөн, кыч общественнојјаслөн, сці государственнојјаслөн вөскөдыма јадро.

127-д статта. СССР-са гражданаљы обеспечивајтоб личност неприякосвенност. Суд шүбтотг лібі прокурор кыпдотг нескөдс оз поч арестујтны.

128-д статта. Граждана оланіјаслөн неприякосвенност, да гіжаомјаслөн гүвалун вчөны законд.

129-д статта. СССР оетб убежіште право мужд странајасм пышом гражданаљы, кодјас арестујтобн ужямојасм интересјасо дорјомо, лібі научној ужю, лібі национально-освободительној тышн.

130-д статта. СССР-са бид гражданин обязан соблюденияты Съветскöй Соціалістическöй Республикајас Сојуздомо Конституціјас, цөртнн оломн законјас, кутны уж дөциплина, честнојон лонн общественној долг дін, рөдөјтны социалістическöй оланогатомо правілојасо.

131-д статта. СССР-са бид гражданин обязан вчын да јондомн общественној, социалістическöй собственности, кыч съветскöй стрöјома овјашденној да вөрдөны поэтн подувсө, кыч рөдіна оэмраулым да јонлаулым источникс, кыч став ужямо јаз закитчөној да культурној оломомо источникс.

Общественној социалістическöй собственности выла удлөможас народлон врајас.

132-д статта. Всеобщөј воинскöй обязаннот ем закон.

Рабоче-Крестьянскöй Красној Арміјын воинскöй служба ем почетној обязаннот СССР-са гражданаљы.

133-д статта. Ответственнымс дорјом ем овјашденној долг СССР-са бид гражданаљы. Рөдінаљы їчөментом: проагамо кежом, врагадорө вужом, государства војонној выјбром ушщөб вөчөм, шөпнөм—көрајчөном закон став страгалунас, кыч медөа выжд владөство вөчөм.

XI-öd ГЛАВА

Бөргөмон вытөма

134-д статта. Депутатјасо бөргөмјасм ужямо јаз депутатјас став Съветјас: СССР-са Верховној Съетө, Сојузној республикајасса Верховној Съетјас, Крајјасса да областјасса ужямо јаз депутатјас Съетјас, автономној республикајасса Верховној Съетјас, автономној областјасса ужямо јаз депутатјас Съетјас, округјасса, рајонјасса, карјасса да өктясса (станіцајас, деревняјас, хуторјас кішакјас, аулјас) ужямо јаз депутатјас Съетјасо нүдөоны бөргөмонјасон всеобщөј, равнөј да вөкыд бөргөмон право подув выла гүсөн гөлөсүтөмн.

135-д статта. Депутатјасо бөргөмјас всеобщөјдо СССР-са став гражданаљон, кодјасм тырөма 18 арөс, расөвој да национальној принаљенност выла, верөсдовөдакјө, образовательној ценз, оөвдөот, социалној происхожденіе, їмушественној положеніе да возда деятелнот выла вчөдтөг өм право бөргөмон депутатјасо да лонн бөргөмон, јөјјас кыч да сүдө бөргөмон правомө личтөм јаз кыч.

136-д статта. Депутатјасо бөргөмјас равнөдо: бид гражданаљон ем өтө гөлөс; став гражданаљон бөргөмонн правајасм өткөдө.

137-д статта. Нывбабјас пөлзүтчөны бөргөмон да бөргөмонн лонн правоон мужчинајаскөд өткөдө.

138-д статта. Красној Арміјын саужитнө граждава пөлзүтчөны бөргөмон да бөргөмонн лонн правоон став гражданаљон өткөдө.

139-д статта. Депутатјасо бөргөмјас вөкыдө: ужямо јаз депутатјас став Съветјасо бөргөмонјас, өктөс да карөс ужямо јаз депутатјас Съетнон заводчөмон СССР-са Верховној Съетөч, нүдөоны непосредственној гражданајасон вөкыд бөргөмонјас.

140-д статта. Депутатјасо бөргөмонн гөлөсүтөмыс гүсө.

141-д статта. Бөргөмонн кандидатјасм їндыөоны бөргөмонн округјас берр.

Кандидатјасо їндын правомс обеспечивајтоб общественној организацијасм да ужямо јаз общөствөнојасм: коммунистическöй партијој Организацијасм, професіональној сојујасм, кооперативјасм, томјо организацијасм, культурној общөствөнојасм.

142-д статта. Бид депутат обяван оетнм отчет бөргөмонн вөчын асас ужю да ужямо јаз депутатјас Съет ужю, да любөј кадө пермас лонн бөргөмонн ушщө бөргөмонн мужд берр законнон лөбөдөм пөрадөкн.

СÖВЕТСКÖЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКÖЙ РЕСПУБЛИКАЈАС СОЮЗСА СÖВЕТЈАС ЧРЕЗВЫЧАЈНОЈ VIII СЕЗДОНОН ПРЕЗІДУМ

Н. Ајтаков.	М. Кальїн.	П. Постышев.
І. Анулов.	А. Көельөв.	А. Рахимбајөв.
А. Андрејөв.	С. Көсөр.	Ј. Рудзүгак.
Ј. Ахун-Бабајөв.	М. Лытвінов.	І. Стаљн.
В. Блюхер.	П. Лубченко.	С. Сулымов.
С. Буфонны.	А. Микојан.	Н. Хрущөв.
Н. Ворошілов.	В. Молотов.	А. Червјакөв.
Н. Жөнов.	Г. Мусабөков.	В. Чубар.
А. Жданов.	Г. Орджөнїкїдзө.	Н. Шверцьк.
Л. Каганович.	Г. Петровскїј.	Р. Ејхө.

Москва, Кремль.

1936 во, декабр 5-д лун.

Ко всем председателям сельсоветов, председателям колхозов Области

15 января в Москве открывается
Чрезвычайный 17 С'езд Советов РСФСР.

Сейчас идет обсуждение Конституции нашей республики. Обком партии и Обисполком призывают всех колхозников встретить С'езд победами на лесозаготовках, выполнить нашу основную задачу— дать стране лес. Для этого надо выйти в лес, чтобы быстрее закончить выполнение договоров с леспромхозами. Уверены, что ваш сельсовет, колхоз выйдет в ряды передовых и для этого сделает все необходимое.

Особенно обеспечьте вывозку всей древесины.

Секретарь Северного Областного Комитета ВКП(б)—КОНТОРИН.

Председатель Северного Областного Исполнительного Комитета—
СТРОГАНОВ.

27 кубометрөн лун

Јакша вөрпунктыз стахановец-тысачнїкјас лучковöј пілөдн пөрдөсны декабр 26-д лунө Рубцов Вас. Ів. да Прїмпкін Вас. Фед. 24 кубометрөн да декабр 28-д лунө 27 кубометрөн мөрт выла.

Декабр 30-д лун кежлө пөрдөсны ставсө Рубцов Вас. 561 кубометр да Прїмпкін 725 кубометр.

БЕРЕНЫЦЕВ.

XII-öd ГЛАВА

Гөргө, Флаг, стөльцо

143-д статта. Съветскöй Соціалістическöй Республикајас Сојуздөн государственној гөргө—чарөс да мөлтө му шар выла, кодө рөсүтөма шөндө јүгөрјас пышкө да кышалөма шөпјасон, кычө сојузној республикајасса кывјас вылаи гіжөма: „Стөв странајасса пролетарїјас, öтувтчө!“ Гөргө вылаөвдорөс ем вт јыла козүв.

144-д статта. Съветскöй Соціалістическöй Республикајас Сојуздөн государственној флагмс гөрд полөтншөмо, пуладорөс вылаөс пөлөсөс рөсүтөма варкө чөрө да мөлтө, да вөмо вылаөвды варкө дөрдн кышалөм вт јыла гөрд козүв. Пөтөмс кучтө дїнас 1:2.

145-д статта. Съветскöй Соціалістическöй Республикајас Сојуздөн стөльцо—Москва кар.

XIII-öd ГЛАВА

Конституціјас вөжөя пөрадөк

146-д статта. СССР-домо Конституціјасө вөждөмыс нүдөдө сөмын СССР-са Верховној Съет мужд берр, кодөс лөб примөтөма ушщөкөс сьлөчт кычөн пөвтөс 2/3 јүкөн гөлөсө не өшөккөн.

О партийных билетах образца 1926 года

Постановление Центрального Комитета ВКП(б)

Установить, что с 1-го февраля 1937 г. партийные билеты образца 1926 года и кандидатские карточки старого образца являются недействительными.

Членов и кандидатов партии, не обменявших к этому времени старых партийных документов на новые, считать механически выбывшими из партии.

ЦК ВКП(б).

29 декабря 1936 года.

Орөдөны госпоставка планјас тыртөм

Пөдчерөмсө өктөсет орөдө государственној поставка планјас тыртөм. Сөктөсетса јурөлыс Кузьмөцов вөскөдлө тырмытөма тајө ужөн. Сөльпөса ужямојас (Пашнн)—унжык јуөвы, а поставка чукөртөм нөжөдөны.

Колхозникјаслөн мынтытөм выј—12,99 кгр., јөј 62,2 кгр. Колхозјаслөн мынтытөм 238 кгр. картофөл да өткөолюсјаслөн 137 кгр. да выј 14,8 кгр. „Рычөг Соціалїзма“ колхозлөн картофель мынтытөм 136 кгр.

Слөво кәжтчө, кор „Рычөг Соціалїзма“ колхозса сывөчнөј пунктын 40 мөтра јөлыс муртөса артмө 1 кілограмм выј.

БЕНКИН.

О колхозном стахановском двухдекаднике по вывозке леса

Постановление Северного обкома ВКП(б) и Обисполкома от 4-го января 1937 года

1. Колхоз имени Дмитрова Морозовского сельсовета Верховояжского района по выполнению плана по рубке леса решил: не ослабляя темпов рубки провести колхозную стахановскую декаду по ликвидации разрыва между рубкой и возкой леса.

Северный обком ВКП(б) и Обисполком одобряют этот большевистский начин колхоза и считают его важнейшим мероприятием по устранению огромного разрыва между рубкой и возкой.

2. В лесах Севера лежат подготовленными миллионами кубометров древесины. Делом большевистской чести, прямой обязанности каждого колхоза является, невзирая на погоду, решительно борясь с оппортунистами нежелательными беруться за вывозку в кратчайший срок, напряженной работой ликвидировать разрыв по возке леса.

Северный обком ВКП(б) и Обисполком призывают все колхозы края последовать примеру колхоза имени Дмитрова — провести с 10-го января по 1-е февраля колхозный стахановский двухдекадник по вывозке леса.

Поставить основной задачей в двухдекаднике:

а) Низкоем случае не ослабляя темпов рубки направить на вывозку леса не меньше 150 процентов количества лошадей, предусмотренных планом колхоза и необходимое количество валяльщиков.

б) вывозить на каждую лошадь древесины не меньше 120 процентов к установленной норме.

в) ликвидировать разрыв между рубкой и возкой леса, обеспечить подвозку леса по трассам механизированных дорог с таким расчетом, чтобы обеспечить месячный запас леса.

3. Обком ВКП(б) и Обисполком обязывают все Райкомы и Райисполкомы немедленно обсудить в колхозах задачу двухдекадника и обеспечить включение и подготовку каждого колхоза в двухдекадник. Подготовка и проведение двухдекадника должно заключаться в следующем:

Выделение на вывозку и подвозку леса лучших лошадей колхоза в количестве, гарантирующий ликвидацию разрыва между рубкой и возкой, во не меньше 150 процентов плана колхоза.

Быстрое окончание строительства, санок и подсанок, оснащение их необходимым количеством веревек, и проверка ремонта сбруи.

Немедленная заброска в лес необходимого количества сена, выделение ответственного за бесперебойную подвозку сена, прикрепление к лошадям лучшего конюха, посылака в лес хорошего ремонтера сбруи и саней.

Организация бригад возчиков по 10—15 лошадей во главе проверенным старшим бригадиром, прикрепление лошадей и возчикам с таким расчетом, что при расстоянии вывозки от 3-х километров и выше была один возчик на две лошади, выделять в бригаду там, где это

необходимо, свальщиков и навалщиков.

Установление выполнения количества оборотов нагрузки на сани и лошадей в соответствии расстоянию вывозки и подвозки с таким расчетом, чтобы каждая лошадь обеспечивала вывозку древесины не менее 120 процентов нормы.

Для обеспечения подготовки проведения колхозом декады Райкомы и РИК-и обязаны через радио, печать, путем всякого активного в колхозы быстро обеспечить включение каждого колхоза в двухдекадник и помочь им по настоящему подготовиться выполнить задание двухдекадника, за исключением Нарьян-Мара.

4. Обязать лесотресты, леспромхозы и лесопункты, привести в нормальное состояние дороги, протяжки, обеспечить их в лучшую презресть максимальным возом, также уход за дорогами (уборка валеж, веток и т. д.).

5. Указать трестам, леспромхозам, что как на вывозке так и на подвозке должна быть, безусловно, обеспечена индивидуальная ежедневная приемка всего леса от каждого возчика. Обязать тресты, леспромхозы в соответствии с этой задачей усилить работу приемщиков, увеличивая их там, где это необходимо за счет работников конторы. На каждом пункте лесозаготовок обязать установить доску ежедневных показателей на которой приемщики обязаны заносить данные о том, кто сколько вывез леса за день и сколько сделал рейсов.

6. Обязать Райкомы партии в райгазетах поместить это решение и в каждые три дня публиковать сводки о том, как колхозы проводят двухдекадник.

7. Предредить возрос о премировании лучших районов, колхозов, возчиков занятых в колхозном стахановском двухдекаднике.

Секретарь Обкома ВКП(б) — КОНТОРИН.
Председатель Обисполкома — СТРОГАНОВ

Стахановец-тыгачникяс Насаев Јегор да Кузнецов Ник. пӧрӧдӧны луннас 9—10 кубометрӧн морт выдӧ—165 процент лунса норма динӧ.
Декабр 25-д лун киждӧ ставсӧ пӧрӧдӧсны Кузнецов Ник.—580 кубометр либӧ 58 процент бостӧм обязательство динӧ, Насаев Јегор —650 кубометр либӧ 65 процент.
Кузнецов да Насаев вӧчисны постӧянной кадрын ужалӧм выдӧ договор. Мат-мит.

Мыльдин вӧрпромхозлӧн 1937 д во январь 5-д лун киждӧ ВӦРЛЕЗАН СВОДКА

Вӧрпунктјас	Ворлезан план (курс кубометр)	ПӦРӦДОМА		КЫСКАМА		УЖАЛІС			Тыгачникјаслӧн лӧд		
		Сезонса план дӧвр (процент)	Вӧт лунја од (проц)	Сезонса план дӧвр (процент)	Вӧт лунја од (проц)	Јоз вын ота-выс	Сы пӧйс пӧрӧдӧмн	Вӧв лӧд	Ста-выс	Пӧрӧдӧчӧмн	Кмска обмыл
Јакша	17480	57,8	1,13	11,5	1,1	90	16	43	32	15	17
Когыл	27900	39,0	1,35	25,7	1,9	101	31	33	31	17	14
Мыльва	34220	47,5	1,8	9,8	0,9	258	32	57	45	24	21
Вельју	30500	38,3	1,6	12,7	2,4	132	34	58	27	12	15
Дутово	39120	42,2	0,4	17,5	1,25	217	56	42	26	13	13
Л.П.Х. паста	149220	44,1	1,47	15,5	1,5	798	169	233	161	81	80
Всӧи 1936 воиы январь 5-д лун киждӧ	142400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Вӧрлезан фронт вывсан

Мыльва вӧрпунктоаы

Собола участкаын пӧрӧдӧмын стахановец-тыгачникјас Туфјаксов Ник. Ів. да Собјанин Фадееј луннас пӧрӧдӧны 20 кубометрӧн морт выдӧ. Пысвин Мих. Петр. да Пысвин Вас. Ів. пӧрӧдӧны луннас морт выдӧ 19 кубометрӧн. Пысвин Св. Сав. да Пысвин Феок. Петр. луннас морт выдӧ пӧрӧдӧны 19 кубометрӧн

Декабр тӧлысӧ Туфјаксов да Собјанин 14 лунӧн пӧрӧдӧсны 400 кубометр, уждон бостӧсны 380 шайтӧн морт выдӧ.

Медым тајӧ стахановец-тыгачникјаслы сетны бур условия, најӧ баракас костӧны асыныс ва кӧлунысӧ, вӧрпунктын сушилка оз лӧсӧдны кор возможностью ем.

М. Пионерскӧј

Когыл вӧрпунктоаы

Когыл вӧрпунктын Комуса јом участкаын Ворошилӧв нӧма колхозыс кыскасӧмын стахановец-тыгачникјас, стахановскӧј декада заводчичтӧз кыскасны луннас морт выдӧ 10 кубометрӧн. Они стахановскӧј декада заводчичтӧман кыскасны 12—13 кубометрӧн лун морт выдӧ. Уж выдӧ петӧны јурдӧгӧн да пырӧны сор пемыдын.

Кыскасӧмјас вермисны кыскасны нӧшта-на унжык, но омӧл додјас да сӧжӧс-кӧлуј вӧсна лӧб кыскасӧмјаслы воштыны уна кад најӧс пӧчинӧтӧм выдӧ. І. С.

Вельју вӧрпунктоаы

Кубометр либӧ 58 процент бостӧм обязательство динӧ, Насаев Јегор —650 кубометр либӧ 65 процент.

Кузнецов да Насаев вӧчисны постӧянной кадрын ужалӧм выдӧ договор. Мат-мит.

Вај-жӧ бостчыламӧј орджысны

ВӦРЛЕДОМЫН СТАХАНОВЕЦ-ТЫГАЧНИКЈАС ЛЕОНЫ ДА АНДРЕЈ ПЫСВИНЈАСЛЫ СТАХАНОВЕЦ-ТЫГАЧНИКЈАС ВАГ. ФЕНОСОВГАН ДА ГРИГ. АФ. ПОПОЗГАН ВОГСА ЛЕМО.

Уж куза вонјас!
Муса друпјас!

Ми тӧјанкӧд ог-нин перво во ужалӧј вӧрлезан ужјас вылын. Ег-нин еща пу кылӧдӧј Печера ју куза. Но тавоса-коф кыпыдлуӧн да нимкофасӧмӧн некор-на ег ужавлӧ.

Тајӧ во, замечательној уна выдӧ, сӧлӧмтӧ кыпӧдан торјасӧн тырӧма воыс—стахановскӧј движеніе,—вӧрлезомын тыгачникјаслӧн движеніе тордалан да нӧшта јона паскалан во. І месасӧ сталінскӧј Конституція лӧсӧдан во, кодӧ кыпӧдӧ быд советскӧј гражданинлыс нӧшта ыжыджык кӧсјӧм ужавны выдӧ вынӧн, нӧшта-на выдӧ ужны производительнос кыпӧдӧмӧн.

І ми тӧјанкӧд тыдалӧ ог омӧла ужалӧ вӧрлезомын, но омӧл сӧјӧ, мыј ми онӧз-на сулалам бокрын мӧдамӧдкӧд социалістическӧј орджысӧмыс. Та вӧсна ми чуксалам тӧјанӧс петны, орджысны мӧјанкӧд, мерајтчыны вынјасӧн, кужанса мӧн. Быдлу лунса норма сӧдтӧдӧм тыртӧм выдӧ да бостӧм кӧсјӧсӧм зоннас сроки вој тыртӧм выдӧ. Вӧчны вӧр вылын качество, медым ни ӧти брак кер ез ло.

Та куза ми бостам ас выдӧ кӧсјӧсӧм—быд лун пӧрӧдӧны да раскражуйтны еща выдӧ 20 кубометрӧн морт выдӧ, либӧ медым лунса уждон мед ез ло ешажык 30 шайтыс. Феврал 1-д лун киждӧ пӧрӧдӧны

1500 кубометрӧн-либӧ тырты бостӧм кӧсјӧсӧм зоннас.

Пӧрӧдӧны бура, медым кыскасӧмјаслы, кӧкнӧдны ужсӧ да медым оз тырлым улӧ быд пу лептыны ут выдӧ. Ни ӧти брак ог лездӧ вӧчны.

Кутам ужавны депутатскӧј группайи да отсавны кыскасӧмјаслы, медым ырдӧны лӧбм прорыв пӧрӧдӧма—кыскасӧма костьюс, кодӧ ӧни лӧи участкаын. Отсавны бригајрјаслы кӧтыртны кыскасӧмсӧ. Не лезны сулавны вӧвјасӧс прӧста.

Ми јубртам тӧјанлы, мыј мӧјан январь 1-д лун киждӧ пӧрӧдӧма раскражуйтӧмӧн, увјӧмӧн да увјасӧс чукӧртӧмӧн—Фенісов Вас. Ал.—800 кубометр да 287 кубометр пӧрӧдӧма да сымни-да-жӧ раскражуйтӧма—ставсӧ 1087 кубометр.

Попов Григ. Афан.—пӧрӧдӧма раскражуйтӧмӧн, увј. мӧн да увјасӧс чукӧртӧмӧн 840 кубометр да пӧрӧдӧма да раскражуйтӧма 287 кубометр—ставсӧ 1127 кубометр.

Корам тӧјанӧс јубртны мӧјанлы, кытӧ ти ужалад, унаӧ-нин тыртӧнны да дугдывтӧг гӧжны асланым ужјас јылыс рајонусса „Печераса Вӧрлезыс“ газетӧ дај тӧјанӧс корам гӧжны.

Вӧрлезомын стахановец-тыгачникјас:

ФЕНОСОВ ВАГ. АЛ.
ПОПОВ ГРИГ. АФАН.

Дутово вӧрпункт динју участок. 1936-ӧд во декабр 31-д лун.

Кор обеспечитасны јӧз да вӧв вынӧн

Молотов нӧма колхоз (Савинобор с-с) пӧрӧдӧчӧ да кыскасӧ Вельју вӧрпунктын, но колана јӧз да вӧв вынӧн договор сертӧ абу обеспечитӧма.

Талунја лун киждӧ договор сертӧ 11 морт да 4 вӧв пыдӧи ужалӧ сӧмын 7 морт да 3 вӧв.

Колхоз участкӧ вӧвјаслы оз аскадӧ ысты турун, мыј вӧсна овлӧ перебојјас. Сезонса план декабр 25-д лун киждӧ керасӧм куза тыртӧма сӧмын 24 процент выдӧ, кыскас-ны ез-на заводитлыны.

МАТ-МИТ.

Дырӧ нӧшта болгасны

„Рычаг Социализма“ колхозын (Пӧдчерем с-с) уна оор-нитӧны вӧрлезны унжык ужвыны выстӧм јылыс. Колхозса счетовод Фенісов болганыс лубитӧ. Быдлу лун асынас вӧталӧ—„та-луи петасны-нин вӧрӧ 4—5 морт да 2 вӧв“. Луншӧр гӧгӧр вӧталӧ—„абу лӧбӧдчыныс вермӧмнн да петасны аски“. Тајӧ быдлу лун вертчыс мортӧс ыдӧдӧдӧ Фенісов, ачыс лужалӧ код јурлӧ, оіјјас дуалӧдныс, либӧ пукалӧ пӧзын сӧжыс, кӧдӧк-кӧ пырас заводчичас лужымоны ка-бала вышчыны, а кор некод абу, уцӧ пӧзын ылас зунаӧд-мӧн.

Заводчичасы оіктсӧветом да рајоноан воис уполномоченӧј-јас топӧдны, мыла јӧсӧ оз лез, оз ысты? Пыр вӧталӧ оз муны да заеданіе чукӧртла. Збыл ылас заеданіе чукӧртмыс Фенісовын „маневр“, медым вештыны мыжсӧ нектор вӧчӧм куза код выдӧ-кӧ.

Кыс друп председател Бажуковкӧд стувтӧмны да оз і пӧлавныны јуӧны. Ревізіја оз овалы, дивја сееса, налы јууны.

Отв. редактор пьддӧ —Ф. А. ГАРКУНОВ.

Объ. № 1742 „Печераса вӧрлезыс“ газет редакціјалӧн типографіја Тираж 555 экземпляр.